

Анекс 1 - Список на индикатори и описи

ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија

с.01 Институции – поврзано со административниот капацитет и буџетот		
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија 50
Столб	с.01 Институции	18
Индикатор	инд.67 Донации (МКД по жител)	2
Дефиниција	<p><i>Овој индикатор го покажува расходниот буџет што се покрива со донација како извор на приход. Вкупниот приход на локалната самоуправа вклучува (локални сопствени приходи, разни видови трансфери од централната власт, донации, грантови, и задолжување). Со овој индикатор се прави споредба на донацијата - апсорпцијата на средства (грантови) во општините. Општо правило е дека колку се поголеми донациите толку е поуспешна локалната самоуправа во одредена општина, индикаторот е инпут, а насоката е позитивна.</i></p>	
Метода на мерење	<p><i>Пресметката се прави по жител во општината, по глава на жител. Вкупните приходи од донации во расходниот буџет (броител) се делат со населението во општината.</i></p>	
Извор на податоци	<p>Министерство за финансии на Република Северна Македонија, општински власти</p>	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија 50
Столб	с.01 Институции	18
Индикатор	инд.68 Наплатен данок како процент од фактуриран данок	3
Дефиниција	<p><i>Овој индикатор има за цел да покаже дали локалните власти имаат институционален капацитет да планираат приходи од даноци, главно даноци на имот од граѓани и од стопанска дејност на нивната територија. Наплатата на даноците како процент на пресметниот данок е јасен знак дека постои способност за фискална стабилност заснована врз ажурирани информации за адреси и имот регистрирани на територијата на локалната самоуправа.</i></p>	

Метода на мерење	<i>Собраниот данок како процент на наплата на данок го мери соодносот на реално наплатениот данок и данокот пресметан за наплата. Се пресметува како вкупен приход остварен од наплатата на даноците (броител) поделен со износот на даноците пресметани за наплата (делител). Резултатот потоа се множи со 100 и се искажува како процент.</i>	
Извор на податоци	Министерство за финансии на Република Северна Македонија, општински власти	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	50
Столб	с.01 Институции	18
Индикатор	инд.69 Учество на гласачи на последните локални избори (како процент регистрирани гласачи)	1
Дефиниција	Процентот квалификувано гласачко тело што гласало на последните локални избори е показател за нивото на учество на јавноста и степенот на интерес на локалната самоуправа.	
Метода на мерење	Во согласност со ИСО 37120:2014 Одржлив развој на заедниците, име на индикаторот Учество на гласачи на последните локални избори (како процент квалификувани гласачи) (основен индикатор). Учеството на гласачи на последните локални избори се пресметува кога бројот лица што гласале на последните локални избори (броител) ќе се подели со население што има право на глас (делител).	
Извор на податоци	Информациите треба да се добијат од локалните власти, службени лица, какви што се Државната изборна комисија и Министерството за локална самоуправа, како и од општинските власти	
Толкување на		
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	50
Столб	с.01 Институции	18
Индикатор	инд.70 Жени како процент од вкупно избрани на општински функција	2
Дефиниција	<i>Процентот жени избрани на општинска функција е директен одраз на инклузивноста и родовата рамнотежа во управувањето.</i>	
		Мислење и сугестија

Метода на мерење	Во согласност со ИСО 37120:2014 Одржлив развој на заедниците Бројот жени избрани на функција на ниво на град се пресметува кога вкупниот број избрани функции на општинско ниво на кои се избрани жени (броител) ќе се подели со вкупниот број избрани општински функции (делител). Резултатот потоа се множи со 100 и се искажува како процент.	
Извор на податоци	Информациите треба да се добијат од локалните власти, службени лица, какви што се Државната изборна комисија и Министерството надлежно за локална самоуправа, како и од општинските власти	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија
Столб	с.01 Институции	50
Индикатор	инд.71 Кредити (МКД по жител)	18
Дефиниција	<i>Широко прифатен како мерка за здраво финансиско управување, овој индикатор ги одразува достапните финансиски ресурси од заеми, главно за капитални инвестиции. Претставува трошок што може да се контролира и може да помогне при воспоставувањето приоритети и услуги.</i>	1
Метода на мерење	Индикаторот се пресметува кога вкупниот трошок за долгорочно сервисирање на долгот, вклучувајќи плаќања на закупнини, привремено финансирање и други долгови (броител) ќе се подели со вкупното население во општината (делител). Резултат е вкупното општинско задолжување по глава на жител.	
Извор на податоци	Министерство за финансии на Република Северна Македонија, општински власти	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија
Столб	с.01 Институции	50
Индикатор	инд.72 Сопствени приходи (% од вкупниот буџет)	18
Дефиниција	<i>На многу основно ниво, овој индикатор го мери нивото на зависност на општината за приходи од другите нивоа на власт за да ги испорача своите услуги на јавноста.</i>	2

Метода на мерење	Приходите од сопствени извори како процент од вкупните приходи се пресметуваат кога вкупниот износ на средства добиени преку надоместоци за дозволи, давачки за корисници за општински услуги и даноци собрани само за општински цели (броител), ќе се подели со вкупниот буџет во кој се вклучени и сите трансфери, заеми и донации (делител) од централната власт. <i>Резултатот потоа се множи со 100 и се искажува како процент.</i>	
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти	
		Мислење и сугестија
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	50
Столб	с.01 Институции	18
Индикатор	инд.73 Сопствени приходи (МКД по жител)	1
Дефиниција	<i>На многу основно ниво, овој индикатор го мери нивото на зависност на општината за приходи од другите нивоа на власт за да ги испорача своите услуги на јавноста.</i>	
Метода на мерење	Приходите од сопствени извори како приход по жител се пресметуваат кога вкупниот износ на средства добиени преку надоместоци за дозволи, давачки за корисници за општински услуги и даноци собрани само за општински цели (броител), ќе се подели со вкупното население во општината (делител). Резултатот е изразен како вкупно МКД по глава на жители.	
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти	
		Мислење и сугестија
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	50
Столб	с.01 Институции	18
Индикатор	инд.74 Буџет од самофинансирачки активности (МКД по жител)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува капацитетот на локалната самоуправа да ги идентификува и искористи потенцијалите за самофинансирање и за зголемување на приходната страна на буџетот.</i>	
Метода на мерење	Приходите од сопствени извори како приход по жител во вкупните приходи се пресметуваат кога вкупниот износ на средства добиени од сопствени извори (броител) ќе се подели со вкупното население во општината (делител). Резултатот е изразен како вкупно МКД по глава на жители.	
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти	

		Мислење и сугестија	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија		50
Столб	с.01 Институции		18
Индикатор	инд.75 Вкупен општински буџет (МКД по жител)		2
Дефиниција	<i>Овој индикатор ги покажува вкупните расходи во буџетот на општината. Вкупниот приход на локалната самоуправа вклучува (локални сопствени приходи, разни видови трансфери од централната власт, донации, грантови, и задолжувања). Со овој индикатор се прави споредба на буџетот на општините по жител. Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поголем и капацитетот на локалната самоуправа, насоката е позитивна.</i>		
Метода на мерење	Индикаторот се пресметува кога вкупниот општински буџет (броител) ќе се подели со вкупното население во општината (делител). Резултатот е изразен како вкупно МКД по глава на жители.		
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти		
		Мислење и сугестија	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија		50
Столб	с.01 Институции		18
Индикатор	инд.76 Финансиски трансфери од други нивоа на власт (МКД по жител)		1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува делот од буџетот што се покрива со трансфери од централната власт (блок-дотации) наменети за конкретни општински операции како образовни и социјални услуги.</i>		
Метода на мерење	Индикаторот се пресметува кога вкупните трансфери од централната власт (броител) ќе се поделат со вкупното население во општината (делител). Резултатот е изразен како вкупно МКД по глава на жители.		
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти		
		Мислење и сугестија	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија		50
Столб	с.01 Институции		18
Индикатор	инд.77 Вработени во општината (на 1000 жители)		1

Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува капацитетот да се исполнат делегираните обврски. Бројот на работна сила во локалната самоуправа е директен одраз на системот на вработување во општината.</i>	
Метода на мерење	Работната сила во локалната самоуправа се пресметува кога вкупниот број вработени во општината ќе се помножи по 1000 и ќе се подели со вкупното население.	
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти	
Под-индекс Столб	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија с.01 Институции	Мислење и сугестија 50 18
Индикатор	инд.78 Капацитет за апсорпција на донаторско финансирање (% обучени вработени лица од вкупен број вработени)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува капацитетот на локалната самоуправа да го користи и апсорбира финансирањето од донатори. Колку е повисок процентот на обучени вработени лица, толку е повисок капацитетот.</i>	
Метода на мерење	Индикаторот се пресметува кога бројот обучени вработени лица (броител) ќе се подели со вкупниот број вработени (делител), ќе се помножи со 100% и ќе се претстави како %.	
Извор на податоци	Општински власти	
с.02	Инфраструктура– поврзано со покриеност со вода, канализација и мобилност	
Под-индекс Столб	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија с.02 Инфраструктура	Мислење и сугестија 50 17
Индикатор	инд.49 Пристап до чиста вода (% од население приклучено на водоснабдителен систем со контролиран квалитет)	3
Дефиниција	<i>Процентот на население опслужено со чиста вода за пиење е индикатор за здравјето на квалитетот на животот и значајна компонента на целите за одржлив развој.</i>	

Метода на мерење	Процентот на население што користи услуга за водоснабдување со вода за пиење се пресметува кога вкупниот број лица што ја користат услугата за водоснабдување со вода за пиење (броител) ќе се подели со вкупното население (делител). Резултатот потоа се множи со 100 и се искажува како процент население што користи услуга за снабдување со вода за пиење.	
Извор на податоци	Информациите треба да се добијат од јавното претпријатие/локалниот оператор(и) за водоснабдување Систем во општината, но и општинските власти	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија 50
Столб	с.02 Инфраструктура	17
Индикатор	инд.50 Пристап до канализација (% од населението)	3
Дефиниција	<i>ИСО 37120: Пристапот до подобрена санитација е основна потреба од витално значење за достоинството и здравјето на сите луѓе</i>	
Метода на мерење	Процентот на население што има пристап до подобрена санитација се пресметува кога вкупниот број лица што го користат подобрениот систем за санитација (броител) ќе се подели со вкупното население (делител). Резултатот потоа се множи со 100 и се искажува како процент.	
Извор на податоци	Информациите треба да се добијат од јавното претпријатие/локалниот оператор(и) за водоснабдување Системи, како и општинските власти	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија 50
Столб	с.02 Инфраструктура	17
Индикатор	инд.51 Буџет за комунални работи (МКД по жител)	1

Дефиниција	<i>Овој индикатор ја покажува расходната страна на буџетот наменета за комунални и инфраструктурни проекти. Вкупните расходи на локалната самоуправа за комунални работи вклучуваат капитални расходи за подобрување на комуналните инфраструктурни услуги. Нормализацијата е според население во општината, по глава на жител. Општо правило е дека колку е поголем комуналниот буџет толку е поуспешна локалната самоуправа во доделување буџетски средства за подобрување на инфраструктурата, индикаторот е инпут и насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење Извор на податоци	Буџет за комунални активности по глава на жител. Формулата за пресметување е вкупен буџет на општински комунални активности (броител) поделен со вкупното општинско население (делител). Министерство за финансии, општински власти	
Под-индекс Столб Индикатор	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија с.02 Инфраструктура инд.54 Асфалтирани патишта (% од вкупно патишта)	Мислење и сугестија 50 17 3
Дефиниција	<i>Индикаторот дава информации за состојбата на локалната патна мрежа и нивото на активност и спроведување на мерките на локалната власт во овој дел на јавната инфраструктура. Индикаторот е аутпут, резултатите од активността и насоката се позитивни. Индикаторот дава информации за постоење на локален план за развој на патната мрежа, кој ѝ овозможува на локалната власт стратешки да работи на проекти за патна инфраструктура и ефикасно да се справи со прашањата.</i>	
Метода на мерење Извор на податоци	<i>Пресметката се прави така што должината на асфалтираните патишта се дели со вкупната должина на патиштата во општината, а потоа резултатот се множи со 100 и се прикажува како %.</i> Државен завод за статистика, база на податоци МАКСТАТ, општински власти и Јавното претпријатие за државни патишта. Ажурирање: најдоцна на 5 години	
Под-индекс Столб Индикатор	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија с.02 Инфраструктура инд.56 Собирање, третман на отпад и општинска покриеност	Мислење и сугестија 50 17 2

Дефиниција	<p><i>Овој индикатор ја покажува состојбата со третирањето на отпадот и способноста на општината да ги спречи проблемите што произлегуваат од несобраниот отпад, здравствените ризици и проблемите со нелегалните депонии.</i></p> <p><i>Во согласност со Директивата на Советот 1999/31/ЕС од 26 април 1999 година за депонирање на отпад, отпадот мора да се одложи на депонии што ги исполнуваат барањата на Директивата. Целта на Директивата е да се спречат или намалат негативните влијанија врз животната средина што е можно повеќе, особено врз површинските води, подземните води, почвата, воздухот и врз здравјето на луѓето од депонирањето отпад, со воведување на строги технички барања за отпадот и депониите.</i></p>	
Метода на мерење	<p>Конкретен предизвик е да се откријат параметрите и податоците што треба да се користат за мерење на управувањето со отпадот. Индикаторите се пресметуваат врз основа на постоење на организирано собирање отпад, транспортирање до организирана депонија и обезбеден третман.</p> <p>МДИ ја користеше класификацијата: 1-организирано третирање и систем за собирање во општината; 0,5-организирано собирање, третирање во друга општина; 0,2 - организирано собирање, без третирање; 0 - нема собирање и третирање.</p> <p>Со обезбедување на подобрени податоци ќе се ажурираат подобрените методи на пресметување.</p>	
Извор на податоци	<p>За првична пресметка користени се неколку извори со неструктурирани податоци, каков што е извештајот за третман на отпад на Канцеларијата на народниот правобранител, и Извештајот за одредниците за управување со цврст отпад во ЈИЕ изработен од НАЛС. Официјален извор треба да биде општинската власт</p>	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	50
Столб	с.02 Инфраструктура	17
Индикатор	инд.62 Покриеност со јавен транспорт (% од вкупно патишта)	1
Дефиниција	<p><i>Овој индикатор ги покажува резултатите од достигнувањата на општината во инклузивната мобилност и поврзаноста, како и во намалување на метежот во сообраќајот, подобрувањето на флексибилноста на системот за транспорт, поддршката на немоторизирани начини на транспорт. Општо правило е дека колку е поголема покриеноста толку е поуспешна локалната самоуправа во поврзувањето, насоката е позитивна.</i></p>	

Метода на мерење	Индикаторот се пресметува кога должината на патиштата опфатени со јавниот превоз (броител) ќе се подели со вкупната должина на патната мрежа во општината (делител). Резултатот се множи со 100 и се прикажува како %. Индикаторот е аутпут со кој се опишуваат општинските постигнувања, а насоката е позитивна.	
Извор на податоци	Општински власти, Државен завод за статистика, база на податоци МАКСТАТ	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	50
Столб	с.02 Инфраструктура	17
Индикатор	инд.66 Процент на населението со пристап до организирана санитација	1
Дефиниција	<i>Пристапот до подобрени санитарни јазли се однесува на процентот на население со соодветен пристап до капацитети за отстранување, за плакнење на тоалетите со канализациски приклучок. Индикаторот го покажува постигнувањето на општините за ефикасно спречување контакт на екскретите со луѓе, животни и инсекти.</i> <i>За да бидат ефективни, објектите мора правилно да се конструирани и одржувани. Општо правило е дека колку е поголем процентот толку е поуспешна локалната самоуправа, индикаторот е аутпут, насоката е позитивна</i>	
Метода на мерење	Процент на населението со пристап до подобрена санитација се пресметува кога вкупниот број луѓе што користат средства за подобрена санитација (броител) ќе се подели со вкупното население (делител). Резултатот потоа се множи со 100 и се искажува како процент.	
Извор на податоци	Оваа информација може да се добие од општинските власти и јавните претпријатија на општинско ниво што работат на водоснабдување и пречистување. ИСО забелешка: Пристапот до подобрена санитација е основна потреба од витално значење за достоинството и здравјето на сите луѓе. Околу 2,6 милијарди луѓе немаат дури ни едноставен „подобрен“ нужник. Покрај тоа, 1,6 милиони луѓе умираат секоја година од дијарејални заболувања што се припишуваат на недостаток на безбедна вода за пиење и основна санитација.	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија 50
Столб	с.02 Инфраструктура	17

Индикатор	инд.65 Процент од отпадни води што се третираат централизирано		2
Дефиниција	<i>Процентот третиран отпадни води е клучен индикатор за управување со квалитетот на водата и за спречување болести. Општо правило е дека колку е поголем процентот толку е поуспешна локалната самоуправа во поврзувањето, насоката е позитивна. Општо правило е дека колку е поголем процентот толку е поуспешна локалната самоуправа во третирањето на отпадните води, индикаторот е аутпут, насоката е позитивна.</i>		
Метода на мерење	Процентот на отпадни води кои добиваат централизиран третман се пресметува кога вкупната количина отпадни води во што биле пречистени (броител) ќе се подели со вкупната количина отпадни води создадена и собрана во општината (делител). Овој резултат потоа се множи со 100 и се искажува како процент од комуналните отпадни води на општината што се пречистуваат.		
Извор на податоци	Оваа информација може да се добие од општинските власти и главните јавни претпријатија што работат на водоснабдување и пречистување.		
с.03	Економија– поврзано со локалниот економски развој		
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија	50
Столб	с.03 Економија		15
Индикатор	инд.7 Стапка на невработеност на младите		2
Дефиниција	<i>Младинската работна сила се однесува на сите лица над законската возраст за работа и на возраст под 24 години, кои се вработени или невработени во определен референтен период. Невработена младина се однесува на лица над законската возраст за работа и на возраст под 24 години кои се без работа, активно бараат работа во неодамнешен изминат период (изминатите четири недели), и во моментот се достапни за работа.</i>		
Метода на мерење	<i>Општо правило е дека колку е поголем процентот толку е полоша состојбата во локалната самоуправа, индикаторот е аутпут, насоката е негативна.</i> Стапката на невработеност кај младите се пресметува како вкупен број на невработени млади (броител) поделен со младинската работна сила (делител). Резултатот се множи со 100 и се искажува како процент.		
Извор на податоци	Оваа информација е добиена од КВАЗ, но главен извор на податоци ќе биде Агенцијата за вработување или Државниот завод за статистика. Исто така, општинските власти треба да имаат информации за овој важен индикатор.		

ИСО забелешка: Стапката на невработеност е веројатно најпознатиот и најчесто користениот индикатор за успешност на пазарот на трудот. Стапката на невработеност кај младите е клучен индикатор за квантифицирање и анализирање на тековните трендови и предизвици на младите на пазарот на трудот. Младите мажи и жени денес се соочуваат со зголемена неизвесност во своите надежи успешно да преминат на пазарот на труд, а оваа неизвесност и разочарување може да имаат штетни ефекти врз поединците, заедниците, економиите и целото општество. Невработените и недоволно вработените млади се помалку способни да дадат делотворен придонес во развојот на заедницата и на државата и имаат помалку можности да ги остварат своите права како граѓани. Тие имаат помалку да трошат како потрошувачи, помалку да инвестираат како штедачи и честопати немаат „глас“ за да донесат промена во своите животи и заедници. Распространетата невработеност и недоволно вработување кај младите, исто така, ги спречува компаниите и државите да иновираат и да развиваат конкурентни предности засновани врз инвестиции во човечки капитал, со што се поткопуваат идните изгледи. Знаејќи ја цената за непреземање мерки, многу влади ширум светот даваат приоритет на проблемот на вработувањето на младите и се обидуваат да развијат проактивни политики и програми.

Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија	50
Столб	с.03 Економија		15
Индикатор	инд.8 Туризам (број туристи по жител)		1
Дефиниција	<i>Општо правило е дека колку е поприсутен туризмот толку е поуспешна локалната самоуправа во развивањето на туризмот и собирањето приходи од туризам, реализирањето капацитети за сместување на туристите и спроведувањето атрактивни туристички програми.</i> Бројот туристи претставува постигнување и е индикатор за аутпут, насоката е позитивна.		
Метода на мерење	Методолошко објаснување од МАКСТАТ: Вкупниот број туристи и ноќевања по општина поделен со вкупното население ?		
Извор на податоци	Државен завод за статистика, база на податоци МАКСТАТ		

Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија	50
Столб	с.03 Економија		15
Индикатор	инд.9 Стапка на невработеност 20-64 години (% од население)		1

Дефиниција	<p>Овој индикатор го покажува здравјето на економијата во целина, силен или слаб економски раст. Со овој индикатор се споредува успешноста на економијата во општините. Нормализацијата е според население на општината, по глава на жител. Општо правило е дека колку е поголема невработеноста толку е послаба локалната самоуправа, индикаторот е аутпут, насоката е негативна.</p>	
Метода на мерење	<p>Стапката на невработеност на општината се пресметува кога бројот работоспособно население во општината кое не било вработено за плата или самовработено, и е достапно за работа и бара работа (броител), ќе се подели со вкупното население (делител). Резултатот се множи со 100 и се изразува како процент.</p>	
Извор на податоци	<p>Агенција за вработување или Државен завод за статистика, општински власти</p>	
	<p>ИСО: ЗАБЕЛЕШКА Стапката на невработеност се смета за најинформативен индикатор на пазарот на трудот што ја одразува општата успешност на пазарот на трудот и здравјето на економијата како целина. Се користи за мерење на неискористената понуда на работна сила и за следење на деловните циклуси. Кога економскиот раст е силен, стапките на невработеност имаат тенденција да бидат ниски, а кога економијата стагнира или е во рецесија, стапките на невработеност имаат тенденција да бидат повисоки.</p>	
Под-индекс Столб Индикатор	<p>ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија с.03 Економија инд.10 Стапка на невработеност на жени (% од население)</p>	<p>Мислење и сугестија 50 15 2</p>
Дефиниција	<p>Невработеноста се однесува на делот од работната сила што е без работа, но достапен за работа и бара вработување. Се користат дефинициите за работна сила и невработеност на Државниот завод за статистика. Со овој индикатор се споредува вклучувањето на жените на пазарот на трудот во општините. Нормализацијата е % од населението на општината. Општо правило е дека колку е поголема невработеноста толку е понеуспешна локалната самоуправа во социјалната инклузија и учеството на жените на пазарот во конкретна општина, индикаторот е аутпут, насоката е негативна.</p>	
Метода на мерење Извор на податоци	<p>Агенција за вработување или Државен завод за статистика, општински власти</p>	

*ЗАБЕЛЕШКА ЗА ИСО: Невработеност, жени (% од женската работна сила) (моделирана проценка на МОТ)
Меѓународна организација на трудот, база на податоци ИЛОСТАТ. Невработеноста е клучна мерка за да се следи дали земјата е на пат да ја постигне ЦОР за промовирање на непрекинат, инклузивен и одржлив економски развој, целосно и продуктивно вработување и пристојна работа за сите. [Индикатор ЦОР 8.5.2]*

		Мислење и сугестија
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	50
Столб	с.03 Економија	15
Индикатор	инд.11 Буџет за развојни програми (МКД по жител)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува буџетот на општината наменет за повеќегодишни проекти и активности, за локални расходи за програми и планови. Нормализацијата е според население во општината, по глава на жител. Општо правило е дека колку е поголема развојната програма, толку е поуспешна локалната самоуправа во капацитетот за реализација на капитални инвестиции во општините, насоката е позитивна, индикаторот е инпут.</i>	
Метода на мерење	<i>Буџетот за развој се пресметува како буџет за развојни расходи (броител) поделен по жител во општината (делител).</i>	
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти	
		Мислење и сугестија
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	50
Столб	с.03 Економија	15
Индикатор	инд.12 Микро-претпријатија (% од вкупниот број во земјата)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор ги покажува микро-претпријатијата во конкретна општина како % од вкупниот број активни деловни субјекти. Општо правило е дека колку е поголем бројот на микро-претпријатија толку е поуспешна локалната самоуправа во економскиот раст, индикаторот е аутпут, насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	Според методологијата на Државниот завод за статистика опишана за деловни субјекти/активни деловни субјекти/ големина - микро, по општина	
Извор на податоци	Државен завод за статистика, база на податоци МАКСТАТ, општински власти	

Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија	50
Столб	с.03 Економија		15
Индикатор	инд.13 Мали претпријатија (% од вкупниот број во земјата)		2
Дефиниција	<i>Овој индикатор ги покажува малите претпријатија во конкретна општина како % од вкупниот број активни деловни субјекти. Општо правило е дека колку е поголем бројот на мали претпријатија толку е поуспешна локалната самоуправа во економскиот раст, индикаторот е аутпут, насоката е позитивна.</i>		
Метода на мерење	Според методологијата на Државниот завод за статистика опишана за деловни субјекти/активни деловни субјекти/ големина - мали, по општина		
Извор на податоци	Државен завод за статистика, база на податоци МАКСТАТ, активни деловни субјекти по големина, по општини, по години, општински власти		
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија	50
Столб	с.03 Економија		15
Индикатор	инд.14 Средни претпријатија (% од вкупниот број во земјата)		2
Дефиниција	<i>Овој индикатор ги покажува средните претпријатија во конкретна општина како % од вкупниот број активни деловни субјекти. Општо правило е дека колку е поголем бројот на средни претпријатија толку е поуспешна локалната самоуправа во економскиот раст, индикаторот е аутпут, насоката е позитивна.</i>		
Метода на мерење	Според методологијата на Државниот завод за статистика опишана за деловни субјекти/активни деловни субјекти/ големина - средни, по општина		
Извор на податоци	Државен завод за статистика, база на податоци МАКСТАТ, општински власти		
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија	50
Столб	с.03 Економија		15
Индикатор	инд.15 Големи претпријатија (% од вкупниот број во земјата)		2

Дефиниција	<i>Овој индикатор ги покажува големите претпријатија во конкретна општина како % од вкупниот број активни деловни субјекти. Општо правило е дека колку е поголем бројот на големи претпријатија толку е поуспешна локалната самоуправа во економскиот раст, индикаторот е аутпут, насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	Според методологијата на Државниот завод за статистика опишана за деловни субјекти/активни деловни субјекти/ големина - големи, по општина	
Извор на податоци	Државен завод за статистика, база на податоци МАКСТАТ, општински власти	
Под-индекс	ПИ.1 Институции, инфраструктура, економија	Мислење и сугестија 50
Столб	с.03 Економија	15
Индикатор	инд.16 Буџет за локален економски развој (МКД по жител)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува буџетот за расходи наменет за проекти и активности за локален економски развој. Со овој индикатор се споредуваат буџетите за локален економски развој на општините со примена на нормализација според население во општината (по глава на жител). Општо правило е дека колку е поголем локалниот економски развој толку е поуспешна локалната самоуправа да го поттикне економскиот развој во општините, индикаторот е инпут, а насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	Буџетот за развој се пресметува кога буџетските расходи за локален економски развој (броител) ќе се поделат со вкупното население во општината (делител), се претставува по глава на жител.	
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти	
ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања		
с.04	Здравство - Подобрување на здравството	
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	Мислење и сугестија 30
Столб	с.04 Здравство	15
Индикатор	инд.42 Буџет за унапредување на здравството (МКД по жител)	2

Дефиниција	<p>Овој индикатор го прикажува буџетот што е посветен на унапредување на здравството на општинско ниво. Со овој индикатор се прави споредба на капацитетот за подобрување на здравствените услуги во општините. Нормализацијата се изразува според население во општината. Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поголем и капацитетот на локалната управа за унапредување на здравството, индикаторот е инпут а насоката е позитивна.</p>	Мислење и сугестија	30
Метода на мерење	Буџетот за унапредување на здравството се пресметува така што буџетот се дели со населението во општината.		
Извор на податоци	Министерство за финансии на Република Северна Македонија, општински власти	15	1
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања		
Столб	с.04 Здравство	30	1
Индикатор	инд.43 Вработени во примарното здравство (на 1000 жители)		
Дефиниција	<p>Општо правило е дека колку повеќе здравствени професионалци има во примарното здравство толку е поуспешна локалната самоуправа, насоката е позитивна, а индикаторот е аутпут .</p>		
Метода на мерење	<p>Бројот здравствени професионалци во примарното здравство на 1000 жители се пресметува така што бројот општи практичари чиешто работно место е во општината (броител) се дели со една илјадитина од вкупното население (делител). Резултатот се изразува како број лекари на 1000 жители.</p>		
Извор на податоци	Институт за јавно здравје.	30	15
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања		
Столб	с.04 Здравство	30	15
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања		
Столб	с.04 Здравство	Мислење и сугестија	30
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања		
Столб	с.04 Здравство	30	15
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања		
Столб	с.04 Здравство	Мислење и сугестија	30
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања		
Столб	с.04 Здравство	30	15

Индикатор	инд.44 Вработени во секундарно здравство (на 1.000 жители)	1
Дефиниција	<i>Општо правило е дека колку повеќе здравствени професионалци има во секундарното здравство толку е поуспешна локалната самоуправа, насоката е позитивна, а индикаторот е аутпут (</i>	
Метода на мерење	Бројот здравствени професионалци во секундарното здравство на 1000 жители се пресметува така што бројот практичари во секундарното здравство чиешто работно место е во општината (броител) се дели со една илјадитина од вкупното население (делител). Резултатот се изразува како број лекари на 1000 жители.	
Извор на податоци	Институт за јавно здравје. Овој индикатор треба да се потпира врз административна евиденција од податоци што ги известиле институциите за јавно здравство. Податоците може да се земени и од пописи на институциите за јавно здравство. Забелешка за ИСО: ЗАБЕЛЕШКА Достапноста на лекари е важен индикатор за здравствениот систем. Постојат докази дека бројот лекари позитивно се поврзува со покриеноста со имунизација, досегот на примарната заштита и стапката на преживување на новороденчиња, деца и родилки (СТО, 2006.)[12] Во овој стандард лекарите може да се именуваат и како доктори.	
с.05	Образование - Образование (основно и средно)	
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	Мислење и сугестија 30
Столб	с.05 Образование	16
Индикатор	инд.20 Процент од женската популација на училишна возраст запишана во основно училиште	1
Дефиниција	<i>Образованието на женската популација е важна мерка за промовирање на родовата еднаквост и еманципација на жените. Овој индикатор е аутпут, резултат од владините политики и способноста на локалната самоуправа да го следи запишувањето на ученичките, насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	Процентот женска популација на училишна возраст се пресметува кога бројот женски деца на училишна возраст запишани во основните одделенија во јавните и приватните училишта (броител) ќе се подели со вкупниот број запишани деца на училишна возраст (делител). Резултатот потоа се множи со 100 и се искажува како процент.	

Извор на податоци	Општински власти, КВАЗ, Министерство или сектор за образование, Државен завод за статистика, база на податоци МАКСТАТ	
ИСО 37120:2014		
	Забелешка: ЗАБЕЛЕШКА: Обрзованието е еден од најважните аспекти на човековиот развој. Овој индикатор се осврнува на можност за образување така што укажува колку е распространето формалното образование во општините кај населението на училишна возраст. Известувањето за различниот број запишани ученици по род е во согласност со Целите за одржлив развој, <u>Цел 3: Да се промовира родовата еднаквост и еманципирањето на жените.</u>	
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	Мислење и сугестија 30
Столб	с.05 Образование	16
Индикатор	инд.23 Буџет за образование (МКД по жител)	2
	<i>Овој индикатор го прикажува буџетот што е наменет за образовните услуги на општинско ниво. Со овој индикатор се прави споредба на капацитетот за подобрување на образовните услуги во општините.</i>	
Дефиниција	<i>Нормализацијата се изразува според население во општината. Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поголем и капацитетот на локалната самоуправа за унапредување на образованието, индикаторот е инпут а насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	<i>Буџетот за образование се пресметува така што трошоците за образование од буџетот (броител) се делат со вкупниот број население (делител), а резултатот се изразува по глава жител.</i>	
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти	
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	Мислење и сугестија 30
Столб	с.05 Образование	16
Индикатор	инд.24 Население со високо (и универзитетско) образование (на 1000 жители)	1
	<i>Овој индикатор го покажува човечкиот потенцијал на општината. Со овој индикатор се прави споредба во општините на капацитетот за населението за развој на општината. Нормализацијата се изразува според 1000 жители во општината. Општо правило е дека колку е повисок степенот на образование на населението толку е поголем потенцијалот на локалната управа, индикаторот е инпут, а насоката е позитивна.</i>	

Метода на мерење	Пресметката за мерење на индикаторот се прави така што вкупниот број население со високо образование (броител) се дели со вкупниот број општинско население (делител), потоа резултатот се множи со 1000.	
Извор на податоци	Министерство за образование, општински власти	
	ЗАБЕЛЕШКА Образованието е главна компонента на благосостојбата и е индикатор за економски развој и квалитет на живот. Завршувањето високо образование им овозможува на лицата основа за значајно учество во работната сила и помага во намалување на сиромаштијата и нееднаквоста. Овој столб на човековиот развој е широко признат како главна авенија за социјална мобилност.	
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	Мислење и сугестија 30
Столб	с.05 Образование	16
Индикатор	инд.25 Женска популација со високо образование (на 1000 жители)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува човечкиот потенцијал на женската популација во општината. Со овој индикатор, родовиот баланс и вклученоста се сметаат за капацитет за развој во општините. Нормализацијата се изразува според 1000 жители во општината. Индикаторот е интпут, а насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	Пресметката за мерење се прави така што вкупниот број женско население со високо образование се дели со вкупниот број општинско население, а потоа резултатот се множи со 1000.	
Извор на податоци	Министерство за образование, општински власти, база на податоци МАКСТАТ	
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	Мислење и сугестија 30
Столб	с.05 Образование	16
Индикатор	инд.26 Неписмено население (на 1000 жители)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува бројот лица на возраст над 15 години кои не можат да читаат и да напишат едноставна изјава за нивниот секојдневен живот со разбирање (УНЕСКО). Општо правило е дека колку е поголема неписмената популација, толку е помал потенцијалот за напредок на локалната власт. Индикаторот е аутпут, а насоката е негативна.</i>	

Метода на мерење	Пресметката се први така што вкупниот број неписмено население се дели со вкупниот број општинско население, а потоа резултатот се множи со 1000.	
Извор на податоци	Министерство за образование, база на податоци МАКСТАТ на Државниот завод за статистика, општински власти	
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	Мислење и сугестија 30
Столб	с.05 Образование	16
Индикатор	инд.27 Ученици во основното образование (на 1000 жители)	3
Дефиниција	<i>Ученици во основното образование е важен индикатор за создавање позитивен човечки капацитет и опкружување за развој во општината. Колку е повисока стапката на запишани деца толку е повисок потенцијалот за развој.</i>	
Метода на мерење		
Извор на податоци	Министерство за образование, база на податоци МАКСТАТ на Државниот завод за статистика, општински власти	
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	Мислење и сугестија 30
Столб	с.05 Образование	16
Индикатор	инд.28 Ученички во основното образование	1
Дефиниција	<i>Запишаните ученички во основното образование се важен индикатор за создавањето родова вклученост, позитивен човечки капацитет за ученичките и за развој на инклузивно и родово рамнотежено опкружување во општината. Колку е повисока стапката на запишани ученички толку е повисок потенцијалот за развој. Индикаторот е инпут и има позитивна насока.</i>	
Метода на мерење	Процентот женска популација на училишна возраст запишана во училиште се пресметува така што бројот ученички запишани во јавните и приватните училишта (броител) ќе се подели со вкупниот број запишани девојчиња на училишна возраст (делител). <i>Резултатот потоа се множи со 100 и се искажува како процент.</i>	
Извор на податоци	Министерство за образование, база на податоци МАКСТАТ на Државниот завод за статистика, општински власти	
		Мислење и сугестија

Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	30
Столб	с.05 Образование	16
Индикатор	инд.29 Сооднос ученици-учител(к)и во основното образование (број)	2
Дефиниција	<i>Односот ученик/учител е показател дали е соодветна достапноста на учител(к)ите и може да се поврзе со солидноста и квалитетот на образовниот систем.</i>	
Метода на мерење	Односот ученик/учител се изразува како број на запишани ученици од основно училиште (броител) поделен со бројот еквивалентни учител(к)и во основното образование со полно работно време (делител). Резултатот се изразува како број ученици по учител.	
Извор на податоци	Министерство за образование, база на податоци МАКСТАТ на Државниот завод за статистика, општински власти	

		Мислење и сугестија
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	30
Столб	с.05 Образование	16
Индикатор	инд.30 Ученички во средното образование	1
Дефиниција	<i>Образованието е еден од најважните аспекти на човековиот развој. Овој индикатор се осврнува на можноста за образување така што укажува колку е распространето формалното образование во општините кај населението на училишна возраст. Известувањето за различниот број запишани ученици по род е во согласност со Целите за одржлив развој, [21] Цел 3: Да се промовира родовата еднаквост и еманципирањето на жените.</i>	
Метода на мерење	Процентот женска популација на училишна возраст запишана во училиште се пресметува така што бројот ученички запишани во средните јавни и приватни училишта (броител) ќе се подели со вкупниот број запишани девојчиња на училишна возраст (делител). Резултатот потоа се множи со 100 и се искажува како процент.	
Извор на податоци	Министерство за образование, база на податоци МАКСТАТ на Државниот завод за статистика, општински власти	

		Мислење и сугестија
Под-индекс	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања	30
Столб	с.05 Образование	16
Индикатор	инд.31 Сооднос ученици-наставници во средното образование (број)	1
Дефиниција	<i>Односот ученик/наставник е показател дали е соодветна достапноста на наставниците и може да се поврзе со солидноста и квалитетот на образовниот систем.</i>	

Метода на мерење	Односот ученик/наставник се изразува како број на запишани ученици од средно училиште (броител) поделен со бројот еквивалентни наставници во средно образование со полно работно време (делител). Резултатот се изразува како број ученици по наставник.	
Извор на податоци	Министерство за образование, база на податоци МАКСТАТ на Државниот завод за статистика, општински власти	
Под-индекс Столб	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања с.05 Образование	Мислење и сугестија 16
с.06	Социјално - Социјална заштита и социјални услуги	
Под-индекс Столб	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања с.06 Социјално	Мислење и сугестија 30 9
Индикатор	инд.86 Сооднос деца- воспитувач(к)и (воспитувач(к)и на 100 ученици)	2
Дефиниција	<i>Односот ученик/воспитувач е показател дали е соодветна достапноста на воспитувач(и)/негувател(к)и и може да се поврзе со солидноста и квалитетот на образовниот систем.</i>	
Метода на мерење	Односот ученик/воспитувач се изразува како број на запишани ученици во предучилишните образовни установи (броител) поделен со бројот еквивалентни воспитувач(к)и/негувател(к)и со полно работно време (делител). Резултатот се изразува како број ученици по воспитувач.	
Извор на податоци	Министерство за труд и социјална политика, база на податоци МАКСТАТ на Државниот завод за статистика , општински власти	
Под-индекс Столб	ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања с.06 Социјално	Мислење и сугестија 30 9
Индикатор	инд.87 Деца на возраст од 4 до 6 години запишани во предучилишни установи (% популацијата на таа возраст)	3

Дефиниција	<p>За да се изградат делотворни системи за предучилишно образование, на земјата и на општините им се потребни информации за развојот на децата и за квалитетот на средините за рано учење, особено кај деца од 4-6 години. Важноста на индикаторот е опишана со следнава дефиниција на групацијата на Светска банка: Раното образование во детството (РОД) може да ги подобри когнитивните вештини, да ги намали стапките на повторување на година и напуштање на училиштето, да ги зголеми стапките на останување во училиште, да помогне во развивањето социо-емоционални и животни вештини и способности, како и да се спознае дека децата треба да успеат како возрасни во свет кој може да биде многу различен од оној во кој живееме денес.</p>	
Метода на мерење	<p>Индикаторот се пресметува со делење на вкупниот број деца на 4-6 годишна возраст запишани во предучилишна установа (броител) со вкупниот број деца на 4-6 годишна возраст (делител), потоа резултатот се множи со 100 и се претставува како %.</p>	
Извор на податоци	<p>Државен завод за статистика, Министерство за труд и социјална политика</p>	
Под-индекс Столб	<p>ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања с.06 Социјално</p>	<p>Мислење и сугестија</p>
Индикатор	<p>инд.88 Деца на возраст од 9 месеци до 6 години запишани во предучилишни установи (% од популацијата на таа возраст)</p>	<p>30 9 1</p>
Дефиниција	<p>Важноста на индикаторот е опишана со следнава дефиниција на групацијата на Светска банка: Раното образование во детството (РОД) може да ги подобри когнитивните вештини, да ги намали стапките на повторување на година и напуштање на училиштето, да ги зголеми стапките на останување во училиште, да помогне во развивањето социо-емоционални и животни вештини и способности, како и да се спознае дека децата треба да успеат како возрасни во свет кој може да биде многу различен од оној во кој живееме денес.</p>	
Метода на мерење	<p>Индикаторот се пресметува кога вкупниот број деца на возраст од 9 месеци до 6 години запишани во предучилишна установа (броител) ќе се подели со вкупниот број деца на возраст од 9 месеци до 6 години (делител), потоа резултатот се множи со 100 и се претставува како %.</p>	
Извор на податоци	<p>Државен завод за статистика, Министерство за труд и социјална политика, општински власти</p>	
Под-индекс	<p>ПИ.2 Здравство, образование и социјални прашања</p>	<p>Мислење и сугестија</p> <p>30</p>

Столб	с.06 Социјално	9
Индикатор	инд.91 Буџет за социјална заштита (МКД по жител) <i>Овој индикатор го прикажува буџетот што е наменет за социјални услуги и социјална заштита на општинско ниво. Со овој индикатор се прави споредба на капацитетот за подобрување на услугите за социјална заштита во општините. Нормализацијата се изразува според население во општината. Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поголем и капацитетот на локалната управа за унапредување, индикаторот е инпут а насоката е позитивна.</i>	1
Дефиниција		
Метода на мерење	<i>Буџетот за социјална заштита се пресметува така што буџетот за трошоци за социјална заштита (броител) се дели со вкупниот број население (делител), а резултатот се изразува по глава жител.</i>	
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти	

ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина

с.07	Култура – Култура	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	20
Столб	с.07 Култура	3
Индикатор	инд.01 Посетеност на кино-претстави (на 1.000 жители) <i>Овој индикатор ја покажува посетеноста на кино-претстави во општините. Нормализацијата се изразува според 1000 жители во општината. Општо правило е дека колку е поголема посетеноста толку се подобри резултатите на локалната самоуправа во организирањето културни активности. Индикаторот е аутпут, а насоката е позитивна.</i>	1
Дефиниција		

Мислење и сугестија

Метода на мерење	Според бројот на посетеност кината, по општина, се делат со вкупниот број население и резултатот се множи со 1000.	
Извор на податоци	Државен завод за статистика, база на податоци МАКСТАТ, општински власти	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија 20
Столб	с.07 Култура	3
Индикатор	инд.02 Посета на театарски претстави (на 1000 жители)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор ја покажува посетеноста на театарски претстави во општините. Нормализацијата е според 1000 жители во општината. Општо правило е дека колку е поголема посетеноста толку се подобри резултатите на локалната самоуправа во организирањето културни активности. Индикаторот е аутпут, а насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	Според бројот на посетеност театрите, по општина, се делат со вкупниот број население и резултатот се множи со 1000.	
Извор на податоци	Државен завод за статистика, база на податоци МАКСТАТ, општински власти	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија 20
Столб	с.07 Култура	3
Индикатор	инд.03 Буџет за култура (МКД по жител)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува буџетот наменет за проекти и активности во областа на културата. Со овој индикатор се споредуваат буџетите за култура на општините со примена на нормализација според население во општината (по глава на жител). Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поуспешна локалната самоуправа за давање подобри услуги во областа на културта во општините, индикаторот е инпут, а насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	Буџет за културни активности по глава на жител. Се пресметува така што вкупниот општински буџет за културни активности во општината се дели со вкупното население во општината.	
Извор на податоци	Министерство за финансии, општински власти	
с.08	Спорт – Спорт	

Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија	20
Столб	с.08 Спорт		2
Индикатор	инд.04 Јавен простор за рекреација (затворен) (метри квадратни по жител)		0.5
Дефиниција	<i>Рекреацијата е важен аспект на животот на општината, придонесува за здравјето на граѓаните и виталноста на општината. Рекреацијата е услуга што многу локални самоуправи ја обезбедуваат преку спортски сали и оддел за рекреација или поврзана канцеларија.</i>		
Метода на мерење	Во согласност со ИСО 37120:2014 Одржлив развој на заедниците, квадратни метри јавен затворен простор за рекреација по глава на жител се пресметува како квадратни метри затворен јавен простор за рекреација (броител) поделен со популацијата на општината (делител) и изразен како број квадратни метри внатрешен простор за рекреација по глава на жител.		
Извор на податоци	Општински власти		

Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија	20
Столб	с.08 Спорт		2
Индикатор	инд.5 Јавен простор за рекреација (отворен) (метри квадратни по жител)		0.5
Дефиниција	<i>Рекреацијата е важен аспект на животот на општината, придонесува за здравјето на граѓаните и виталноста на општината. Рекреацијата е услуга што многу општини ја обезбедуваат преку паркови и оддел за рекреација или поврзана канцеларија. Овде е опфатен надворешниот простор за рекреација.</i>		
Метода на мерење	Квадратните метри јавен отворен простор за рекреација по глава на жител се пресметуваат така што квадратните метри отворен јавен простор за рекреација (броител) се делат со населението на општината (делител) и се изразуваат како број квадратни метри надворешен простор за рекреација по глава на жител. Во просторот за рекреација во сопственост на општината не се смета уделот во рекреацијата од објекти што не се во сопственост на општината.		
Извор на податоци	Општински власти		

Забелешка за ИСО: Просторите за рекреација исто така може да се разграничат со употреба на воздушна фотографија и/или карти за употреба на земјиштето. Откако ќе се идентификуваат површините на карта, површината во квадратни метри може да се пресмета со примена на ефтиниот географски информациски систем (ГИС) или, доколку не е достапен, со употреба на рачни уреди за мерење. Површината може да се пресмета во хектари или ари и да се претвори во квадратни метри.

		Мислење и сугестија	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина		20
Столб	с.08 Спорт		2
Индикатор	инд.6 Буџет за спорт (МКД по жител)		1
Дефиниција	Овој индикатор го покажува буџетот наменет за проекти и активности во областа на спортот. Со овој индикатор се споредуваат буџетите за спорт на општините со примена на нормализација според население во општината (по глава на жител). Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поуспешна локалната самоуправа за давање подобри услуги во област на спортот во општините, индикаторот е инпут, а насоката е позитивна.		
Метода на мерење	Буџет за спортски активности по глава на жител. Се пресметува така што вкупниот општински буџет за спортски активности во општината се дели со вкупното население во општината.		
Извор на податоци	Општински власти, Министерство за финансии на Република Северна Македонија		
с.09 Безбедност - Вонредни состојби и заштита и противпожарна заштита			
		Мислење и сугестија	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина		20
Столб	с.09 Безбедност		5
Индикатор	инд.80 Буџет за заштита и спасување (МКД по жител)		1
Дефиниција	Овој индикатор го покажува буџетот наменет за проекти и активности за вонредни состојби и заштита. Со овој индикатор се споредуваат буџетите за култура на општините со примена на нормализација според население во општината (по глава на жител). Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поуспешна локалната самоуправа за давање подобри услуги за безбедност во општините, индикаторот е инпут, а насоката е позитивна.		

Метода на мерење	Буџет по жител за активности за вонредни состојби и заштита. Се пресметува така што вкупниот општински буџет за вонредни состојби и заштита во општината се дели со вкупното население во општината.	
Извор на податоци	Општински власти, Министерство за финансии на Република Северна Македонија	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија
Столб	с.09 Безбедност	20
Индикатор	инд.81 Пожарникари (на 1000 жители)	5
Дефиниција	<i>Одговорот на пожар е една од основните услуги што локалните самоуправи ги обезбедуваат во улога на заштитник на животот и имотот на нивните граѓани.</i> Бројот пожарникари на 1000 жители се пресметува како вкупен број платени пожарникари со полно работно време (броител) поделен со една илјадитина од општинското население (делител). Резултатот се изразува како број пожарникари на 1000 жители. Пожарникар се однесува на оперативен работник со полно работно време што работи во противпожарна станица која редовно одговара на дневни повици и не се однесува на персонал за спречување на пожари, безбедност, обука, администрација, и вишо раководство, што не е директно вклучен во гасењето пожари, комуникацијата и испраќањето на терен.	1
Метода на мерење		
Извор на податоци	Општински власти, Министерство за финансии, Дирекција за заштита и спасување	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија
Столб	с.09 Безбедност	5
Индикатор	инд.82 Пожарникарни возила (на 1000 жители)	1
Дефиниција	<i>Одговорот на пожар е една од основните услуги што општините ги обезбедуваат во улога на заштитник на животот и имотот на нивните граѓани.</i>	
Метода на мерење	Бројот пожарникарни возила на 1000 жители се пресметува како вкупен број оперативни пожарникарни возила (броител) поделен со една илјадитина од општинското население (делител), по што резултатот се множи со 1000.	
Извор на податоци	Општински власти, Дирекција за заштита и спасување	

Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија	20
Столб	с.09 Безбедност		5
Индикатор	инд.83 Буџет за противпожарна заштита (МКД по жител)		1
Дефиниција	Овој индикатор го покажува буџетот наменет за проекти и активности за противпожарна заштита. Со овој индикатор се споредуваат буџетите за противпожарна заштита на општините со примена на нормализација според население во општината (по глава на жител). Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поуспешна локалната самоуправа во својот капацитет за давање услуги за безбедност и заштита во општините, индикаторот е инпут, а насоката е позитивна.		
Метода на мерење	Буџет за противпожарна заштита по глава на жител. Се пресметува така што вкупниот општински буџет за активности за противпожарна заштита во општината се дели со вкупното население во општината.		
Извор на податоци	Општински власти, Министерство за финансии на Република Северна Македонија		

Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија	20
Столб	с.09 Безбедност		5
Индикатор	инд.85 Буџет за безбедност (МКД по жител)		1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува буџетот наменет за проекти и активности за безбедност. Со овој индикатор се споредуваат буџетите за безбедност на општините со примена на нормализација според население во општината (по глава на жител). Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поуспешна локалната самоуправа за давање услуги во општините, индикаторот е инпут, а насоката е позитивна.</i>		
Метода на мерење	Буџет за безбедност по глава на жител. Се пресметува така што вкупниот општински буџет за активности за безбедност во општината се дели со вкупното население во општината.		
Извор на податоци	Општински самоуправи, Министерство за финансии		

с.10 Животна средина – Животна средина и просторно планирање

Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија	20
------------	--	---------------------	----

Столб	с.10 Животна средина	10
Индикатор	инд.33 Низок квалитет на воздухот (денови во годината)	1
Дефиниција	<i>Нискиот квалитет на воздухот придонесува за формирање фотохемиски смог и ако нивото е покачено може да ја зголеми веројатноста за појава на респираторни проблеми. Нискиот квалитет на воздухот исто така придонесува за закиселување на езерата, може да нанесе штета на дрвјата и земјоделските култури, и да доведе до значителни загуби.</i>	
Метода на мерење	Индикаторот се пресметува така што збирот денови со измерен низок квалитет на воздухот во една година (броител) се дели со 365 дена (делител). Резултатот се изразува како годишен просек на дневни концентрации во µg/m ³ . Дневните концентрации се утврдуваат така што се пресметува просекот на часовните концентрации во текот на 24 часа во сите станици за мониторинг во општината.	
Извор на податоци	Општински власти, Министерство за животна средина	
		Мислење и сугестија
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	20
Столб	с.10 Животна средина	10
Индикатор	инд.34 Буџет за животна средина (МКД по жител)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува буџетот наменет за проекти и активности за заштита на животната средина. Со овој индикатор се споредуваат буџетите за животна средина на општините со примена на нормализација според население во општината (по глава на жител). Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поуспешна локалната самоуправа за давање услуги во општините, индикаторот е инпут, а насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	Буџет по глава на жител за заштита на животната средина. Се пресметува така што вкупниот општински буџет за активности за заштита на животната средина во општината се дели со вкупното население во општината.	
Извор на податоци	Општински власти, Министерство за финансии	
		Мислење и сугестија
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	20
Столб	с.10 Животна средина	10
Индикатор	инд.36 Шуми (% од вкупната површина на општината)	1

Дефиниција	<i>Треба да се искористи потенцијалот да се поседува значителен % од шумите на општинско ниво, а општините треба да ги насочат своите напори за искористување на потенцијалот на шумите за намалување на сиромаштијата, подобро интегрирање на шумите во нивните економии и заштита и зајакнување на улогата на шумите во животната средина - на локално и на глобално ниво. Колку е поголема вредноста на индикаторот, толку е поголем потенцијалот, индикаторот има позитивна насока и претставува инпут (влезен параметар).</i>	
Метода на мерење	Индикаторот се пресметува така што површината на шумите (во м ²) на општинско ниво (броител) се дели со вкупната општинска површина (делител), потоа се множи со 100 за да се претстави во %.	
Извор на податоци	Министерство за животна средина, општински власти	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија 20
Столб	с.10 Животна средина	10
Индикатор	инд.37 Национални паркови (% од вкупната површина на општината)	1
Дефиниција	<i>Според Комисијата на IUCN за национални паркови и заштитени области (сега позната како Светска комисија за заштитени подрачја - WCPA): површина на земјиште и/или море особено посветена на заштитата и одржувањето на биолошката разновидност, со природни и придружни културни ресурси, со која се управува со правни или други ефективни средства. Индикатор е инпут, потенцијал за општината и со позитивна насока.</i>	
Метода на мерење	<i>Природните паркови како процент од вкупната површина се пресметуваат така што квадратните метри површини заштитени како природни паркови (броител) се делат со вкупната површина на општината (делител), а резултатот се множи со 100. Се изразува во %.</i>	
Извор на податоци	Министерство за животна средина, општински власти	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија 20
Столб	с.10 Животна средина	10
Индикатор	инд.38 Загадени области (% од вкупната површина на општината)	1

Дефиниција	<i>Терминот „загадена област“ се однесува на добро одредена област каде е потврдено присуство на загадување на почвата, а можните влијанија врз екосистемите и здравјето на луѓето се такви што е потребна санација, особено во однос на тековната или планираната употреба на парцелата. Индикаторот е инпут, има негативна насока.</i>	
Метода на мерење	Загадената област како процент од вкупната површина на општината се пресметува во квадратни метри загадена област (броител) поделено со вкупната површина на општината (делител) и помножено со 100. Ова се изразува во %.	
Извор на податоци	Министерство за животна средина и просторно планирање, општински власти	
		Мислење и сугестија
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	20
Столб	с.10 Животна средина	10
Индикатор	инд.39 Заштитени подрачја (% од вкупната површина на општината)	1
Дефиниција	<i>Терминот „заштитени подрачја“ се однесува на добро одредената област која е под заштита на државната или општинската власт. Претставува потенцијал за општински индикатор за инпут со позитивна насока.</i>	
Метода на мерење	Заштитено подрачје како процент од вкупната површина на општината се пресметува во квадратни метри заштитени подрачја (броител) поделено со вкупната површина на општината (делител) и помножено со 100. Ова се изразува во %.	
Извор на податоци	Министерство за животна средина и просторно планирање, општински власти	
		Мислење и сугестија
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	20
Столб	с.10 Животна средина	10
Индикатор	инд.40 Зелена површина (м²) на 100.000 жители	1
Дефиниција	<i>Големината на зелената површина, природна и полу-природна, парковите и другиот отворен простор се показател за колкав зелен простор има општината. Зелените површини вршат важни еколошки функции во урбаната средина. Ги подобруваат климатските услови во урбаната средина, ги заробуваат атмосферските загадувачи и го подобруваат квалитетот на животот преку обезбедување услови за рекреација за жителите. Индикаторот е аутпут, бидејќи е резултат на урбанистичкото планирање од страна на општината. Насоката е позитивна.</i>	

Метода на мерење	<i>Зелена површина (хектари) на 100 000 жители се пресметува како вкупна површина (во хектари) зеленило во општината (броител) поделена со една илјадитина од вкупната популација на општината (делител). Резултатот се изразува во хектари зелена површина на 100.000 жители.</i>	
Извор на податоци	Општински власти	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија 20
Столб	с.10 Животна средина	10
Индикатор	инд.46 Површина покриена со урбанистички планови (% од вкупната површина на општината)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор ја претставува вкупната површина на општината што е опфатена со изработени и одобрени урбанистички планови за развој на општината. Индикаторот го покажува капацитет на општината да го испланира својот развој, и да ги идентификува потенцијалите за одржлив раст. Индикаторот е аутпут, а насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	<i>Урбанистички планираната површина (хектари) како процент од вкупната површина на општината се пресметува кога вкупната површина опфатена со урбанистички планови (во хектари) (броител) ќе се подели со вкупната површина на општината (делител) и ќе се помножи со 100. Резултатот се изразува во %.</i>	
Извор на податоци	Општински власти	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија 20
Столб	с.10 Животна средина	10
Индикатор	инд.47 Буџет за урбанистичко планирање (МКД по жител)	1
Дефиниција	<i>Овој индикатор го покажува буџетот за расходи наменет за проекти и активности за урбанистичко планирање. Со овој индикатор се споредуваат буџетите за урбанистичко планирање на општините со нормализација според население во општината (по глава на жител). Општо правило е дека колку е поголем буџетот толку е поуспешна локалната самоуправа во давањето услуги во општините, индикаторот е инпут, а насоката е позитивна.</i>	
Метода на мерење	Буџет за просторно планирање по глава на жител. Се пресметува така што вкупниот општински буџет за активности за просторно планирање во општината се дели со вкупното население во општината.	

Извор на податоци	Општинските власти и Министерство за финансии на Република Северна Македонија	
Под-индекс	ПИ.3 Култура, спорт, безбедност и животна средина	Мислење и сугестија 20
Столб	с.10 Животна средина	10
Индикатор	инд.48 Процент (%) од реализирани урбанистички планови	1
Дефиниција	<p><i>Овој индикатор го покажува % реализирани урбанистички планови, како резултат на планираниот развој. Реализацијата на плановите е потврда на позитивната политика за развој на територијата на општината и за квалитетот на процесот на планирање. Реализираните планови се мерат со споредување на издадените дозволи за градење за сите видови активности на конкретна територија опфатена со планот. Општо правило е дека колку е поголем процентот толку е поуспешна локалната самоуправа во спроведувањето на плановите, а насоката е позитивна.</i></p>	
Метода на мерење	<p><i>Индикаторот се мери так што вкупниот број дозволи за градење издадени за конкретни области опфатени со урбанистички планови (броител) се дели со вкупниот број парцели во урбанистичките планови со развоен капацитет.</i></p>	
Извор на податоци	Општински власти	